

Kemisk risikovurdering i folkeskoler:

Fra kommunekontor til klasselokale

Kemisk risikovurdering er lovpligtigt, men på mange arbejdspladser kan der stadig være tvivl om, hvordan det kan gribes an. Hos Næstved Kommune har man gjort en indsats for at gøre kemisk risikovurdering tilgængeligt – og på Klostermarksskolen i Roskilde har de kastet sig ud i at lave risikovurdering i fysik/ kemi-lokalerne. Her deler de deres erfaringer fra to perspektiver

Torben Søndergaard Nielsen er arbejdsmiljøkonsulent hos Næstved Kommune og har tidligere arbejdet med arbejdspladsbrugsanvisninger og sikkerhedsdatablade. Opgaven med at iværksætte kemisk risikovurdering landede derfor naturligt hos ham. Udfordringen var i høj grad at finde ud af, hvordan man skulle gå til det. ”Jeg havde den ambition, at det skulle være brugbart. Det skal ikke være noget, man udfylder, fordi det skal man. Man skal kunne se meningen med det. Det skal ikke være sværere end nødvendigt, og det skal være anvendeligt”, fortæller Torben Søndergaard Nielsen.

Det rigtige værktøj

For Næstved Kommune startede processen med grundig research. Det gjaldt både Arbejdstilsynets [retningslinjer og materiale](#), men også udbydere af forskellige løsninger og systemer. ”Vi vil rigtig gerne gøre det bedst muligt, men hvilke kompetencer kan vi læne os op ad? Vi endte med at beslutte os for at udvikle vores eget værktøj i samarbejde med en ekstern rådgiver”, fortæller Torben Søndergaard Nielsen. Resultatet er en dedikeret side om kemisk risikovurdering på kommunens intranet. Her ligger hjælpeværktøjet tilgængeligt for medarbejderne. ”Arbejdet med at udføre vurderingerne skal ikke ligge centralt – det skal de selv gøre ude på skolerne. Nu har vi et godt grundlag på plads – den næste store opgave for os er at få det implementeret”, fortsætter han.

Når arbejdsmiljøgrupperne uddannes, bliver de gjort opmærksomme på hjælpeværktøjet, og hvordan det kan understøtte arbejdet med kemisk risikovurdering. ”Jeg har også holdt et internt oplæg om kemisk risikovurdering, som endte med at blive decideret undervisning. Interessen var helt klart til stede. Vores tilgang er, at instruktionen skal virke, og vi skal kunne dokumentere, at instruktionen er udført. Vores erfaringsgrundlag er endnu ikke så stort, men det er noget, vi arbejder videre med”, fortæller Torben Søndergaard Nielsen.

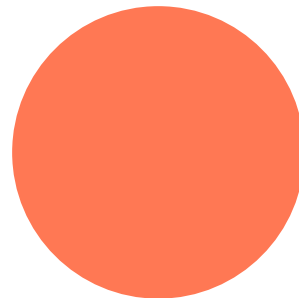
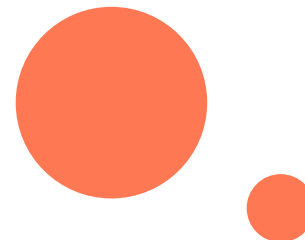

Udfordringer og overvejelser

Hos Næstved Kommune ser man værdien i, at de nye regler for kemisk risikovurdering er mere praksisnære: ”De gamle regler havde ikke den effekt, der var intentionen. Udfordringen var, at man ikke forstod, hvad man skulle bruge det til i praksis. Leverandørerne lavede nogle fortrykte arbejdspladsbrugsanvisninger – så mange steder, havde man bare dem stående på en hylde. Det er blevet foldet ud. Nu handler det om at anvende den viden om kemi i dagligdagen”, forklarer Torben Søndergaard Nielsen.

Der er dog også klare udfordringer: ”Det vi er udfordrede af nu, er kompetence og ansvar: Hvem tør i sidste ende stå på mål for, at vi udfører den kemiske risikovurdering korrekt? Man må gerne afvige fra leverandørernes datablade, men hvor får man hjælp til, hvornår man må afvige? Vi kan hurtigt komme i klemme, og så skal vi have fat i en kemiingeniør hver eneste gang, vi er i tvivl. Det går jo ikke. Det er ikke den virkelighed, vi lever i”, fortæller han. ”Der er også meget at tage stilling til i forhold til leverandører, der anviser forskellige løsninger – men de løsninger hjælper ikke nødvendigvis en med at gøre det selv. Ofte får man bare et sted at opbevare vurderingerne, ikke et værktøj i sig selv.”, forklarer han videre.

Torben Søndergaard Nielsen mener, at det på folkeskoler generelt er kemilærerne, der har de bedste kompetencer i forhold til at udføre kemisk risikovurdering. Det er ofte arbejdsmiljørepræsentanten, der sætter arbejdet i gang. Derfor ønskede kommunen at lave et værktøj, der netop hjælper kemilærerne med at komme igennem processen bedst muligt.

Kemisk risikovurdering i fysik/kemi-lokalet

I en anden kommune, på Klostermarkskolen i Roskilde, er Ole Grevald et eksempel på en af de kemilærere, der udfører kemisk risikovurdering i praksis. I mere end 30 år har han undervist i fysik og kemi og er desuden beskikket mundtlig censor i naturfag. Det betyder, at han kommer rundt i landet – og det giver indsigt i, hvordan det står til i fysik/kemi-lokalerne rundt omkring på folkeskolerne.

”En del af opgaven som beskikket censor er at sikre, at der er styr på faciliteterne. Jeg ser en masse forskellige lokaler, og der kan godt gemme sig nogle gamle kemiske produkter. Som censor er jeg forpligtet til at være opdateret på reglerne, men det er alle andre ikke nødvendigvis. Så taler vi selvfølgelig om det.

De fleste er imødekommende, de ved simpelthen bare ikke, at reglerne har ændret sig” fortæller Ole Grevald.

Kemisk risikovurdering giver netop anledning til at få overblik over og taget stilling til de forskellige stoffer i fysik/kemi-lokalet. ”Første gang man skal risikovurdere et fysik-kemilokale, er det en stor opgave. Vi var to mennesker, der brugte tre dage på det. Vi gjorde sådan, at den ene sad med computeren og skrev ned, mens den anden tog et produkt ud af gangen. Så gennemgik vi sammen hvert eneste produkt: Hvilken molaritet har det? Hvor mange milliliter kan flasken rumme, og hvor meget er der tilbage i den? Hvilke forsøg bruges den til?” beskriver Ole Grevald.

Den største opgave ligger i at kortlægge samtlige forsøg, som produkterne anvendes til – men det er også i den proces, at der er stor værdi. ”Man får overraskende meget ud af det som underviser. Man får bevidstgjort, hvad det er for en undervisning, vi laver i løbet af et skoleår”. I arbejdet med kemisk risikovurdering har Ole Grevald haft gode samtaler med sine kolleger om, hvilke forsøg de hver især laver med eleverne og hvorfor. ”Første gang man laver kemisk risikovurdering, bliver man også opmærksom på, hvad man ikke laver mere. Man finder ud af, hvilke flasker, der har stået bagerst i skabet i 8 år” fortæller han.

KEMISK RISIKOVURDERING TRIN FOR TRIN

1

Kortlæg alle arbejdsprocesser, hvor I bruger kemiske produkter, eller hvor der udvikles farlig kemi.

2

Vurder risikoen ved hver enkelt arbejdsproces: Hvor farlig er kemien? Hvordan sker udsættelsen?

3

Vurder, om jeres medarbejdere er godt nok beskyttet, og undersøg, om I kan fjerne eller minimere risikoen.

Faste rutiner og en gennemgående bevidsthed om kemi

For Ole Grevald og hans kolleger indebærer kemisk risikovurdering også at tage stilling til udfasning eller erstatning af de stoffer, de anvender: ”Vi bruger også en del kræfter på at vurdere, om vi helt kan udfase produkter eller købe noget andet. Kan vi finde nogle andre alternativer? For os er det også en strategi at gå efter produkter, som kan købes i Matas, på apoteket eller i et hvilket som helst supermarked. På den måde får man hurtigt sorteret en masse af det mere skrappe fra – langt størstedelen af de kemikalier vi bruger i dag, er den slags helt almindeligt tilgængelige”.

På Klostermarksskolen er kemisk risikovurdering blevet en del af de faste rutiner. ”Vi laver en samlet kemisk risikovurdering én gang om året – i dag kan vi gøre det på tre eller fire timer. Derudover laver vi en kemisk risikovurdering, når vi tilføjer nye produkter. Hver gang man køber et nyt produkt, så laver man en risikovurdering af det med det samme. Vi printer også faresymbolerne ud og klistrer på emballagen. Så kan eleverne nemt aflæse, når de tager et produkt, om det for eksempel er ætsende eller lokalirriterende” forklarer Ole Grevald.

Som Ole Grevald oplever det, er de største barrierer for at udføre kemisk risikovurdering på folkeskoler manglende kendskab til reglerne og begrænset tid. ”Mange ved ikke, at der skal laves kemisk risikovurdering. Og hvis ingen gør én opmærksom på det, så er det jo en udfordring. En anden ting er tidsforbruget. Der er nok mange skoler, der vil være tilbageholdende ved at tage to lærere væk fra deres almindelige opgaver i mange timer for at lave kemisk risikovurdering. Der er det vigtigt at understrege, at det altså kun er tidskrævende den allerførste gang man gennemfører det – i dag kan vi gøre det på en formiddag, fordi vi har grundlaget i orden”, fortæller Ole Grevald.

Om man anvender et program fra en ekstern leverandør, udvikler sit eget værktøj eller bruger et ringbind til at udføre kemisk risikovurdering, er ifølge Ole Grevald ikke afgørende. Som han afslutter: ”Det er hverken programmet eller ringbindet, der afgør hvordan arbejdsmiljøet bliver: Det er processen, hvor man vurderer, hvilke produkter vi vil bruge og hvordan vil vi bruge dem”.

Læs mere om trinene i den kemiske risikovurdering. Find mere på amr.dk/kemi. Her kan du også læse om andre virksomheders erfaringer.

ARBEJDSMILJØRÅDET

BFA Branche Fællesskab Arbejdsmiljø
Velfærd og Offentlig Administration

TRE GODE RÅD

Til andre kommuner og folkeskoler, der skal i gang med kemisk risikovurdering, har Torben Søndergaard Nielsen og Ole Grevald følgende råd:

1

Kendskab til reglerne om kemisk risikovurdering er afgørende. Skoleledelse, arbejdsmiljørepræsentanter og kemilærere skal orienteres om, at det er en opgave, som skal løses.

2

Forventningsafstem omkring tidsforbrug. Når først der er foretaget kemisk risikovurdering én gang er grundlaget på plads, og det kan implementeres med begrænset tidsforbrug i de almindelige rutiner.

3

Hav et fælles værktøj. Fælles rammer giver ensretning og gør det lettere at dele viden.